

Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség

A nemek kérdésének bevonása a kockázatfelmérésbe

Folyamatos erőfeszítések szükségesek a munkakörülmények javításához, mind nők mind férfiak részére. Azonban a kockázatfelmérésben és a megelőzésben a „nem-semleges” megközelítés alkalmazásának eredményeképpen a nőket fenyegető kockázatokat alábecsülhetik, vagy teljesen figyelmen kívül hagyhatják. Amikor munkahelyi veszélyekre gondolunk, hajlamosabbak vagyunk elképzelni férfiakat olyan magas baleseti kockázattal járó területeken dolgozni, mint például építési terület, vagy halászhajó, mint nőket egészségügyi és szociális területen, vagy olyan új területeken, mint például a telefonos ügyfélszolgálatok. A valódi munkakörülmények gondos vizsgálata azt mutatja, hogy

mind a nők, mind pedig a férfiak jelentős kockázatokkal szembesülhetnek a munkahelyen. Ezen felül, a munka könnyebbé tétele a nők számára a férfiak számára is könnyebbé teszi azt. Ezért fontos a nemek eltéréséből adódó kérdéseket bevonni a munkahelyi kockázatfelmérésbe, és ezen kérdések „rendszeressé” tétele a kockázatfelmérésben már célkitűzése az Európai Közösségnek ⁽¹⁾. A táblázat bemutat néhány példát a nők dominálta munkaterületen található veszélyre és kockázatokra.

1. Táblázat. Példák a nők dominálta munkákban található veszélyre és kockázatokra.

Példák a munkaterületeken megtalálható kockázati tényezőkre és egészségügyi problémákra:				
	Biológiai	Fizikai	Kémiai	Pszichoszociális
Egészségügy	Fertőző betegségek, pl. vér útján terjedő, légzőszervi, stb.	Kézzel végzett munka és fásasztó testtartás; ionizáló sugárzás	Tisztító, sterilizáló és fertőtlenítő anyagok; gyógyszerek; érintetlenítő gázok	'Érzelmileg megterhelő munka'; műszakos és éjszakai beosztás; erőszak a betegek és a nyilvánosság részéről
Óvodai dolgozók	Fertőző betegségek, pl. különösen légzőszervi	Kézzel végzett munka, fásasztó testtartás		'Érzelmi munka'
Takarítás	Fertőző betegségek; dermatitisz	Kézzel végzett munka, fásasztó testtartás; csúszások és esések; nedves kéz	Tisztítószer	Társasági szempontból nem megfelelő időbeosztás; erőszak, pl. elszigetelten vagy késő este történő munkavégzés során
Élelmiszer előállítás	Fertőző betegségek, pl. állati úton terjedő, valamint penész, spórák vagy szerves porok útján	Ismétlődő mozdulatok, pl. csomagolásnál vagy vágóhidakon; vágóeszköz okozta sérülések; alacsony hőmérséklet; zaj	Növényvédőszer maradványok; sterilizáló anyagok; érzékenyítő fűszerek és adalékok	A futószalag mellett végzett ismétlődő munkával kapcsolatos stressz
Vendéglátás és éttermi munka	Dermatitisz	Kézzel végzett munka; ismételt darabolás; vágóeszköz okozta sérülések és égések; csúszások és esések; hő; tisztítószer	Passzív dohányzás; tisztítószer	Hektikus munka okozta stressz, a nyilvánossággal való foglalkozás, erőszak és zaklatás
Textil- és ruházati ipar	Szerves porok	Zaj, ismétlődő mozdulatok és kényelmetlen testtartás; tű által okozott sérülések	Festékek és más vegyi anyagok, közöttük a tartós hajításokhoz használt formaldehid és folteltávolító oldószerek; por	A futószalag mellett végzett ismétlődő munkával kapcsolatos stressz
Mosodák	Fertőző ágynemű, pl. kórházakban	Kézzel végzett munka és fásasztó testtartás; hő	Vegytisztításhoz használt oldószerek	Ismétlődő, gyors iramú munkával kapcsolatos stressz
Kerámia szektor		Ismétlődő mozdulatok; kézzel végzett munka	Mázak, ólom, szilikát por	A futószalag mellett végzett ismétlődő munkával kapcsolatos stressz
Könnyűipar		Ismétlődő mozdulatok, pl. összeszerelés során; kényelmetlen testtartás; kézzel végzett munka	Mikroelektronikában használt vegyi anyagok	A futószalag mellett végzett ismétlődő munkával kapcsolatos stressz
Telefonos ügyfélszolgálatok		A beszéléssel kapcsolatos hangproblémák; kényelmetlen testtartás; túlzott mennyiségű ülés	Zárttéri levegő rossz minősége	Az ügyfelekkel való foglalkozással kapcsolatos stressz, munkairam és ismétlődő munka
Oktatás	Fertőző betegségek, pl. légzőszervi, kanyaró	Hosszú ideig tartó ácsorgás; hangproblémák	Zárttéri levegő rossz minősége	'Érzelmileg megterhelő munka', erőszak
Fodrászat		Fásasztó testtartás, ismétlődő mozdulatok, hosszú ideig tartó ácsorgás; nedves kezek; vágott sérülések	Vegyi permetek, festékek, stb.	Az ügyfelekkel való foglalkozással kapcsolatos stressz, hektikus iramú munka
Irodai munka		Ismétlődő mozdulatok, kényelmetlen testtartás, ülés okozta hátfájás	Zárttéri levegő rossz minősége; fénymásoló által kibocsátott gázok	Stressz, pl. a munka feletti ellenőrzés hiányából kifolyólag, gyakori megzavarás, monoton munka
Mezőgazdaság	Fertőző betegségek, pl. állati úton terjedő, valamint penész, spórák és szerves porok	Kézzel végzett munka, fásasztó testtartás; nem megfelelő munkaeszközök és védőruha, meleg, hideg, nedves körülmények	Növényvédőszer	

Modell a kockázatfelmérés női nem szempontjából való érzékenyebbé tételére

A kockázatfelmérésnek számolnia kell a nemek (női-férfi) közötti eltérő szempontokkal, különbségekkel és egyenlőtlenségekkel. A munkát, annak megszervezését és a használt eszközöket kell úgy megtervezni, hogy illeszkedjenek az emberekhez, és nem fordítva. Ez az elv lefektetésre került az EU törvényhozásában. A törvény megköveteli, hogy a munkaadók kockázatfelmérésen alapuló kockázatkezelést végezzenek, és ez az alábbi öt szakaszra osztható:

1. Veszély azonosítása
2. Kockázatfelmérés
3. Megoldás megvalósítása
4. Monitorozás
5. Felülvizsgálat

Az alábbiakban néhány javaslat szerepel arra, hogy hogyan lehet ezt a folyamatot a nemek-szempontból érzékenyebbé tenni. Miután a nemek szempontjából a munkakörülményekre vonatkozó különbségek szélesebb témakörök, mint például szexuális zaklatás, megkülönböztetés, a döntéshozatalban való részvétel a munkahelyen, és konfliktus a munka és az otthoni élet között, szükséges a kockázat megelőzés holisztikusabb megközelítése. Egy további cél az olyan kevésbé nyilvánvaló veszélyek és egészségügyi problémák azonosítása, melyek gyakoribbak a női dolgozók esetében.

Kulcskérdések a nemekre érzékeny kockázatfelméréshez

- Pozitív elkötelezettség és a női-férfi nem közötti eltérésekből adódó kérdések komolyan vétele
- A valószínű munkavégzési helyzet megvizsgálása
- A dolgozók (nők és férfiak) bevonása minden szakaszban
- Elkerülendő előzetes feltételezések felállítása arról, hogy mik a veszélyek és kik a veszélyeztetettek

1. Lépés: Veszély azonosítás példaul:

- Mind férfiak, mind pedig nők dominálta foglalkozásokban gyakori veszélyek figyelembe vételével;
- A biztonsági kockázatok mellett az egészségre való veszélyek megkeresésével;

- Mind a női, mind a férfi dolgozók célzott megkérdezésével a munkájukkal kapcsolatos problémákról;
- Annak elkerülésével, hogy előzetes feltételezéseket állítsunk fel, hogy mi lehet „jelentéktelen”;
- A teljes munkaerő figyelembevételével, pl. takarítók, recepciósok;
- Nem megfelelően a részmunkaidős, ideiglenes, vagy iroda által közvetített dolgozókról, valamint azokról, akik a felmérés idején táppénzen vannak;
- Azáltal, hogy a nőket bátorítjuk, hogy jelentsenek minden olyan problémát, amely véleményük szerint hatással van a munkahelyi biztonságukra és egészségükre, valamint az olyan egészségügyi problémákat, melyek munkával kapcsolatosan lehetnek;
- Szélesebb körű munka és egészségügyi kérdések megvizsgálásával és az ezekre való rákérdezéssel.

2. Lépés: Kockázatfelmérés példaul:

- A ténylegesen végzett munka és a munka valódi tartalmának összevetésével;
- Olyan módon, hogy az expozícióról nem állítunk fel feltételezéseket pusztán a munkaköri leírás vagy az állás megnevezése alapján;
- Olyan módon, hogy a magas, közepes és alacsony szintű kockázatok prioritási sorrendbe állításakor vigyázunk a nemek eltéréseiből adódó hátrányos megkülönböztetéssel ;
- A női dolgozók kockázatfelmérésbe való bevonásával, egészségkörök és kockázat feltérképező módszerek használatával. A részvételi ergonómia, valamint a stressz intervenciók biztosíthatnak néhány módszert;
- Olyan módon, hogy gondoskodunk arról, hogy a felmérést végzők elégséges információval és képzéssel rendelkezzenek a női-férfi nemre vonatkozó kérdésekben a munkahelyi biztonság és egészségvédelem területén;
- Olyan módon, hogy gondoskodunk arról, hogy a felméréshez használt módszerek magukban foglalnak mind a férfi, mind pedig a női dolgozók szempontjából lényeges kérdéseket. Amennyiben nem, át kell őket dolgozni;
- Olyan módon, hogy a külsős felmérőket felvilágosítjuk arról, hogy a nemekre érzékeny megközelítést kell alkalmazniuk, és ellenőrizzük, hogy képesek-e erre;

- A nemek eltéréséből adódó szempontok figyelembe vételével, amikor a munkahelyen tervezett bármely változtatás munkahelyi biztonságra és egészségvédelemre gyakorolt következményeit megvizsgálják.

Például, stressz esetében vonja be:

- Munka-otthon érintkezési területet, valamint mind a férfiak, mind pedig a nők munkabeosztását;
- Karrier fejlődést;
- Zaklatást;
- Érzelmi stressz okozókat;
- Be nem tervezett megszakításokat és egyszerre több teendő végzését;

Például, reprodukciós egészség szempontjából:

- Vonja be mind a férfi, mind pedig a női reprodukciós kockázatokat;
- Vizsgálja meg a reprodukciós egészség valamennyi területét, ne csak a terhességet.

Például, váz-izomzati rendellenességek esetében:

- Vizsgálja meg kritikusan a „könnyű munkát”. Mekkora statikus izom erő kifejtéssel jár? Jelentős mennyiségű állással jár a munka? A gyakorlatban valójában mekkora terhek kerülnek emelésre és milyen gyakran?

3. Lépés: Megoldás megvalósítása például:

- Olyan módon, hogy megkíséreljük a kockázatokat a forrásuknál kiküszöbölni, biztonságos és egészséges munkahelyet biztosítani valamennyi dolgozó számára. Ebbe beletartoznak a reprodukciós egészséget fenyegető kockázatok is;
- Olyan módon, hogy figyelmet fordítunk a különböző populációkra és a munkát, valamint a megelőző intézkedéseket alakítjuk a dolgozókhoz. Például a védőfelszerelések kiválasztása az egyéni szükségletek alapján, nőknek is és „nem átlagos” férfiaknak megfelelően;
- Olyan módon, hogy a női dolgozókat bevonjuk a döntéshozatalba és a megoldások megvalósításába;
- Olyan módon, hogy gondoskodunk arról, hogy mind a női dolgozók, mind pedig a férfiak részesüljenek az általuk végzett munkához, munkakörülményeikhez és az egészségügyi hatásokhoz illő munkahelyi biztonság és egészségvédelemi

információban és képzésben. Gondoskodni kell arról, hogy ebbe beletartozzanak a részmunkaidős, ideiglenes, valamint a munkaerő kölcsönzők által közvetített dolgozók is.

4. és 5. Lépés: Monitorozás és felülvizsgálat például:

- Meggyőződünk arról, hogy a női dolgozók részt vesznek a monitorozási és felülvizsgálati folyamatokban;
- Tájékozódunk a nemekkel összefüggő foglalkozás-egészségügyi témákkal kapcsolatos új információkról;

A foglalkozás-egészségügyi szolgáltatót vonja be:

- A kockázat felmérésbe, mind pedig a monitorozásba
- Ne állítson fel előzetes feltételezéseket arról, hogy kiket kell bevonni a monitorozási feladatokba, például a munkakör megnevezése alapján.

A balesetről történt feljegyzések fontos részét képezik mind a kockázatfelmérésnek és a monitorozásnak.

- Vegye figyelembe a foglalkozási megbetegedések, valamint a munkabalesetek nyilvántartási adatait.

Általános intézkedések a női-férfi munkavállalók szempontjából a munkahelyi biztonság és egészségvédelem elősegítése érdekében

- Az eljárások felülvizsgálata, kifejezetten a nemek szempontjából történő egyenlővé tétel iránti elkötelezettség, valamint a vonatkozó célkitűzések és eljárások érvényre juttatása érdekében.
- Törekedni kell annak biztosítására, hogy mind az alkalmazott belső, mind pedig külső foglalkozás-egészségügyi szolgálatok a két nem szempontjából érzékeny megközelítést alkalmazzanak.
- Lényeges a képzés és információnyújtás, a biztonsági és egészségügyi kockázatokat illető nemek közötti eltérésekből adódó kérdésekről a kockázatfelmérők, irányítók, szakszervezeti képviselők, biztonságügyi bizottságok, stb. számára.
- A munkahelyi biztonság és egészségvédelem bekapcsolása minden munkahelyi tevékenységbe, beleértve az egyenlőségi terveket is.
- Megvizsgálni mi módon vonható be több nő a munkahelyi bizottságokba. Például, az üléseket olyan időpontokban tartják, amikor a nők részt tudnak venni?

További információ

Az Ügynökség jelentése: *Nemi kérdések a munkahelyi biztonságban és egészségvédelemben – Áttekintés* további információt biztosít a nőket fenyegető kockázatokról és megelőzésükről. Ez a jelentés megtalálható az alábbi címen:
<http://agency.osha.eu.int/publications/reports/209/en/index.htm>

A jelentést összefoglaló 42. számú Tények megtalálható az alábbi címen:
<http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets>

Az Ügynökség weblapján külön részleg foglalkozik a nőkkel és munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos további információkhoz való linkek biztosítására a <http://gender.osha.eu.int> címen

Az Ügynökség weblapja további, a „tipikus” női munkákra vonatkozó forrásokat tartalmaz, közte az váz-izomzati rendellenességek és stressz valamint az egészségügyi dolgozókat érintő kockázatok megelőzésére vonatkozó forrásokat.

**Európai Munkahelyi Biztonsági és
Egészségvédelmi Ügynökség**
Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao, Spanyolország
Tel (34) 944 79 43 60, fax (34) 944 79 43 83
information@osha.eu.int

^c Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség. A sokszorosítás forrás feltüntetésével engedélyezett.